

7. DIAMENTY, WODA, ROPA, CZYLI O KONFLIKTACH I ICH ROZWIĄZYWANIU

AUTORKA: HALINA NOISZEWSKA

Scenariusz prezentuje zagadnienie konfliktów współczesnego świata w perspektywie zasobów naturalnych. Młodzież dyskutuje o przyczynach konfliktów na świecie i zastanawia się, jakie działania mogą prowadzić do ich rozwiązania.

S

7. DIAMENTY, WODA, ROPA, CZYLI O KONFLIKTACH I ICH ROZWIĄZYWANIU

Zagadnienia:

- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Pokój i konflikty na świecie
- ▶ Zasoby naturalne
- ▶ Zrównoważony rozwój

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakiego działania można podejmować na rzecz rozwiązywania konfliktów?

Cele zajęć:

- ▶ Wskażesz przykładowe miejsca konfliktów na świecie.
- ▶ Zrozumiesz, jakie są przyczyny i konsekwencje konfliktów o zasoby.
- ▶ Podasz przykłady zapobiegania i rozwiązywania konfliktów.

Związek z podstawą programową:

- ▶ I, 22.2

Metody:

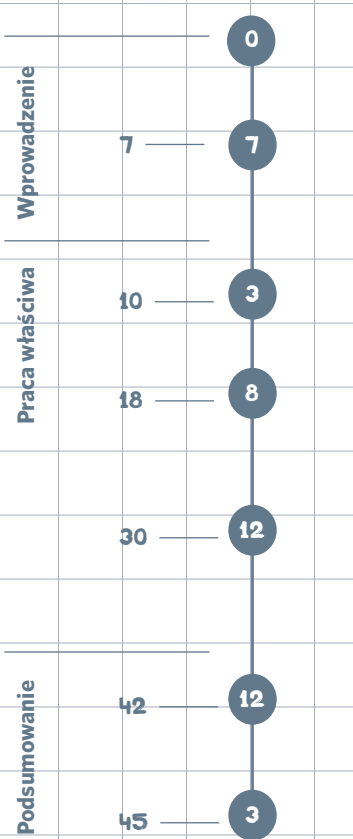
- ▶ Praca z tekstem źródłowym
- ▶ Spektrum rozwiązań

Formy pracy:

- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- 1.** Zapowiedz uczniom i uczennicom, że na dzisiejszej lekcji będziecie rozmawiali o konfliktach międzynarodowych. Poproś młodzież o wykonanie ćwiczenia na rozgrzewkę: osoby dobierają się w pary. Jedna osoba zaciska prawą pięść, a zadaniem drugiej jest otworzenie tej pięści. Po upływie minuty następuje zamiana ról. Zapytaj uczniów i uczennice o to, jakie strategie obrali, żeby otworzyć pięść lub nie dopuścić do jej otworzenia. Czy ktoś spróbował najpierw po prostu poprosić drugą osobę o otworzenie pięści?
- 2.** Bazując na odpowiedziach z poprzedniego ćwiczenia wymień kilka przyczyn wybuchów i eskalacji konfliktów na świecie, zwracając szczególną uwagę na konflikty o zasoby, czyli walkę o kontrolę nad dobrami materialnymi. Poinformuj młodzież, że na tym temacie skupicie się w kolejnej części lekcji.
- 3.** Podziel klasę na 4 grupy i każdej z nich przydziel po jednym opisie konfliktu (załączniki nr 1-3). Każda grupa ma za zadanie przeczytać otrzymany tekst i odpowiedzieć na umieszczone w poleceniu pytania.
- 4.** Następnie każda grupa otrzymuje elementy rozsypanki (załącznik nr 4) i kopie karty pracy (załącznik nr 5). Zadanie polega na uporządkowaniu na spektrum pomysłów działań zapobiegawczych w kontekście konfliktu, z którym właśnie się zapoznaliśmy, co pozwoli udzielić odpowiedzi na pytanie kluczowe. Grupy mogą odwołać się do odpowiedzi z ćwiczenia wprowadzającego z początku lekcji: które strategie okazały się skuteczne, a które nie zadziałały?
- 5.** Po zakończeniu pracy poproś grupy o przedstawienie konfliktu, z którym się zapoznaliśmy (według pytań, na które udzieliły odpowiedzi wcześniej) oraz o podzielenie się dwoma pomysłami na działania, które uznały za najbardziej skuteczne w kontekście omawianego przez nie konfliktu.
- 6.** Poproś uczniów i uczennice, żeby bazując na wynikach poprzedniego ćwiczenia w parach porozmawiali o tym, jaka jest rola osób indywidualnych w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów na świecie.

PRACA DOMOWA:

- 1.** Zachęć uczniów i uczennice do poszukania informacji na temat innych współczesnych konfliktów o zasoby i poproś o przygotowanie krótkich prezentacji na następne zajęcia w oparciu o te same pytania, na które odpowiadali podczas lekcji.

Źródła:

- <http://www.psz.pl/tekst-2233/Diamentowe-konflikty-Liberia-i-Sierra-Leone>
- <http://worldpoliticsjournal.com/pl/2012/04/15/sudany-na-krawedzi-wojny/>
- <http://www.konflikty.wp.pl/kat,1020235,title,Trudna-niepodleglosc-Sudanu-Poludniowego,wid,14741619,wiadomosc.html?icaid=115508>
- <http://www.new.org.pl/822,post.html>
- <http://www.konserwatyzm.pl/artukul/9763/ekologiczne-spory-w-azji-srodkowej>

Załączniki:

- Załącznik nr 1 – *Karta pracy: Konflikt o ropę naftową*
- Załącznik nr 2 – *Karta pracy: Konflikt o wodę*
- Załącznik nr 3 – *Karta pracy: Konflikt o diamenty*
- Załącznik nr 4 – *Karta pracy z rozsypanką: Propozycje rozwiązań*
- Załącznik nr 5 – *Karta pracy: Spektrum rozwiązań*

KONFLIKT O ROPEŃ NAFTOWĄ

Przeczytajcie dokładnie tekst. Współpracując ze sobą poszukajcie odpowiedzi na pytania:

Kto bierze udział w konflikcie?

Co było bezpośrednią przyczyną zaostrzenia konfliktu?

Jakie są skutki konfliktu?

Czy konflikt został rozwiązany? Jeśli tak, w jaki sposób?

Konflikt o ropę naftową

Ropa naftowa zwana „czarnym złotem” jest przyczyną wielu współczesnych konfliktów na świecie. Niektóre z nich są konfliktami wewnętrznymi o małym natężeniu, tak jak w przypadku Nigerii i działających tam koncernów wydobywczych, inne zaś rozgrywają się na arenie międzynarodowej i przeradzają się w wojny, tak jak stało się to na Bliskim Wschodzie. Przyjrzyjmy się jednemu z konfliktów o ropę naftową na świecie – konfliktowi w Sudanie.

Sudan Południowy to najmłodsze państwo świata, które ogłosiło niepodległość w lipcu 2011 po ogólnonarodowym referendum, w którym przytłaczająca większość obywateli opowiedziała się za niepodległością. Wówczas mieszkańcy Sudanu mieli już za sobą trwającą ponad 22 lata wojnę domową - jedną z najdłuższych i najkrwawszych w regionie.

Powstanie nowego państwa niosło za sobą poważne niebezpieczeństwo. W granicach Sudanu Południowego znalazły się trzy czwarte złóż ropy naftowej, a gospodarka nowopowstałego państwa jest w 98% oparta na sprzedaży ropy naftowej. Jednocześnie urządzenia związane z przemysłem naftowym (rurociągi, port naftowy) znajdują się po stronie Sudanu. W kwietniu 2012 roku doszło do zaostrzenia konfliktu, kiedy Sudan Południowy wstrzymał wydobycie ropy aż do ustalenia cen za transport surowca rurociągiem, który leży na terenie Sudanu (Północnego). Obydwie strony oskarżały się o złą wolę i wspieranie grup rebelianckich, które działają na terenach obu państw i destabilizują sytuację polityczną.

Kiedy z rejonów pogranicznych, gdzie dochodziło do starć zaczęli uciekać ludzie, a ceny ropy na rynkach poszybowały w górę, zaniepokojenie wyraziła wspólnota międzynarodowa. Sekretarz Generalny ONZ Ban Ki-moon wezwał strony do pokojowego rozwiązania konfliktu, podkreślając, że walki zbrojne na pewno nie doprowadzą do rozwiązania sporu. Do apelu dołączył również prezydent USA, Barack Obama.

Pod groźbą sankcji ONZ obydwie strony zobowiązały się do wycofania swoich zbrojnych oddziałów z terenów pogranicza. W 2013 roku pod okiem Unii Afrykańskiej w stolicy Etiopii Addis Abebie zostało podpisane porozumienie bilateralne dotyczące m.in. wytyczenia dokładnych granic na terenach roponośnych i podziału kosztów ze sprzedaży ropy.

KONFLIKT O WODĘ

Przeczytajcie dokładnie tekst. Współpracując ze sobą poszukajcie odpowiedzi na pytania:

Kto bierze udział w konflikcie?

Co było bezpośrednią przyczyną zaostrzenia konfliktu?

Jakie są skutki konfliktu?

Czy konflikt został rozwiązany? Jeśli tak, w jaki sposób?

Konflikt o wodę

Mimo że blisko $\frac{2}{3}$ naszej planety stanowi woda, to w ostatnich latach miało miejsce prawie 300 konfliktów z nią związanych. Wielu spośród nich nie zażegnano do dziś. Jednym z nich jest spór pomiędzy dawnymi radzieckimi republikami (a dziś niepodległymi państwami): Uzbekistanem i Tadżykistanem. Przedmiotem sporu jest budowana od 1976 roku hydroelektrownia Rogun. Zapory wodne są bardzo często powodem napięć, bo powstają na dużych rzekach, które przecinają granice różnych państw. Tama powstaje w górnym biegu rzeki Wachsz w Tadżykistanie, ale poważne skutki odczuwa kraj położony w jej dolnym biegu, Uzbekistan.

Rogun ma być najwyższą na świecie, ponad trzystumetrowej wysokości zaporą na rzece Wachsz, która jest głównym dopływem Amu-darii, zasilającej pola uzbeckiej bawełny (w 2015 roku dwie najważniejsze na świecie zapory wodne znajdują się również w Tadżykistanie na rzekach Bertang i Wachsz). Problem polega na tym, że powstały po wybudowaniu hydroelektrowni zbiornik napełniałby się przez kilka lat, co oznaczałoby długą przerwę w zasilaniu Amu-darii przez rzekę Wachsz. Uzbekistan za wszelką cenę usiłuje zablokować budowę hydroelektrowni, obawiając się klęski suszy, która byłaby katastrofalna dla upraw bawełny. Sytuację utrudnia przestarzały i nieefektywny uzbecki system nawadniający.

Z drugiej strony dla Tadżykistanu ukończenie inwestycji stało się celem narodowym (urządzono nawet ogólnokrajową zbiórkę funduszy), bo Rogun ma zapewnić państwu niezależność od dostaw energii z Uzbekistanu. Jest to szczególnie ważne, bo w 2008 i 2009 roku Tadżykistan doświadczył kryzysu energetycznego, kiedy przerwane zostały dostawy uzbeckiego gazu. Jednocześnie Uzbekistan nie zgodził się na tranzyt gazu z Turkmenistanu do Tadżykistanu w celu uzupełnienia braków w dostawach. Nawet sami Uzbeki nie popierają represyjnej polityki ich autorytarnego prezydenta wobec Tadżyków.

Z czasem rząd Uzbekistanu osłabił ton swoich roszczeń i zaproponował budowę większej ilości mniejszych zapór, które nie miałyby tak drastycznego skutku dla uzbeckiego reżimu wodnego. Propozycje te nie są brane pod uwagę przez rząd Tadżykistanu ze względu na znacznie wyższe koszty inwestycyjne.

KONFLIKT O DIAMENTY

Przeczytajcie dokładnie tekst. Współpracując ze sobą poszukajcie odpowiedzi na pytania:

Kto bierze udział w konflikcie?

Co było bezpośrednią przyczyną zaostrzenia konfliktu?

Jakie są skutki konfliktu?

Czy konflikt został rozwiązany? Jeśli tak, w jaki sposób?

Konflikt o diamenty

Piękne kamienie będące symbolem bogactwa i miłości bywają również przyczyną okrutnych konfliktów. Jednym z najbardziej znanych jest wojna domowa w Sierra Leone; w konflikt zamieszana była też Liberia – w owym czasie rządzona przez dyktaturę.

Wojna w Sierra Leone wybuchła w 1991 roku. Gospodarka kraju była w słabej kondycji, a sytuację pogarszała rozpowszechniona wśród polityków korupcja. To doprowadziło do rozprzestrzenienia się walk z Liberii na teren Sierra Leone. Walka dotyczyła nie tyle dojścia do władzy politycznej, co kontroli nad obszarami wydobywania diamentów. Handel „krwawymi diamentami” dawał możliwość pozyskiwania funduszy ze sprzedaży cennych minerałów na kontynuację konfliktu zbrojnego: zakup broni, amunicji i opłacenie żołnierzy. Rola krwawych diamentów, prywatnych przedsiębiorstw i rządów w finansowaniu wojen domowych w Afryce została ujawniona dzięki raportowi międzynarodowej organizacji strażniczej *Global Witness*.

Skutki trwającego 11 lat konfliktu zbrojnego dotknęły całe społeczeństwo. Blisko połowa mieszkańców i mieszkanki tego kraju straciła swoje domy, trudno powiedzieć jak wielu ludzi zginęło podczas starć. Gospodarka i infrastruktura Sierra Leone zostały zniszczone w wyniku konfliktu. Raport organizacji Partnerstwo Afryka-Kanada stwierdza, że pokój może być umocniony tylko po wprowadzeniu specjalnej kontroli nad sprzedażą diamentów. To właśnie dofinansowanie pochodzące z ich sprzedaży doprowadziło do tego, że walki trwały przez długie lata.

Pod koniec lat 90. XX wieku międzynarodowe rządy i organizacje podjęły wysiłki w celu zakończenia wspierania wojen przez handel diamentami. Dołączyli do nich również przedstawiciele przemysłu diamentowego, w trosce o wizerunek cennych kamieni. Ich zadaniem jest sprawienie, by przemysł diamentowy był przejrzysty, po to, by konsumenci mieli łatwy dostęp do wiarygodnych informacji odnośnie źródła pochodzenia diamentów i konsekwencji związanych z ich nabywaniem. Po zakończeniu wojny domowej pod auspicjami ONZ utworzono legalne kanały sprzedaży diamentów z Sierra Leone. Pod lupą jest głównie rynek diamentowy w Antwerpii, jednak według szacunków 10% diamentów na rynku światowym nadal pochodzi z nielegalnych źródeł.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

piętnowanie nieetycznych produktów (np. diamenty, futra)	zorganizowania happeningu albo flashmoba promującego wiedzę na temat konfliktu	ograniczenie zużycia ropy lub gazu w życiu codziennym i promowanie ich oszczędzania
promowanie alternatyw konsumenckich (np. ręcznie robiona biżuteria)	zorganizowanie pokojowej blokady w miejscu planowanego projektu	domaganie się od rządu regulacji na rzecz oszczędności energii i odnawialnych źródeł energii
mobilizowanie ludzi ze swojego otoczenia na rzecz odnawialnych źródeł energii	zorganizowanie spotkania z ekspertem/ką na temat skutków środowiskowych wielkich projektów energetycznych	wysłanie listu do swojego banku z żądaniem wycofania pieniędzy z projektów na rzecz paliw kopalnych lub szkodliwych środowiskowo
apel ze strony ONZ i prezydentów państw do zwaśnionych stron o rozwiązanie konfliktu	zorganizowanie kampanii informacyjnej lub promowanie rozwiązania konfliktu w mediach społecznościowych	poproszenie znajomego księdza, żeby opowiedział o problemie i możliwych rozwiązaniach podczas mszy
napisanie listu z propozycją możliwych rozwiązań konfliktu do redakcji lokalnej gazety	zapoczątkowanie petycji do osób, które mogą doprowadzić do zakończenia konfliktu	inwestowanie zysków z paliw kopalnych w projekty społeczne (np. w rozwój systemu edukacji)
zorganizowanie projekcji filmu dokumentalnego dotyczącego konfliktu i dyskusja po filmie	noszenie koszulki lub znaczka z hasłem popierającym rozwiązanie konfliktu	wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, np. w systemach nawadniających
bojkot konsumencki	zorganizowanie marszu poparcia	interwencja militarna na terenie objętym konfliktem
zaproszenie na spotkanie osoby, która bezpośrednio doświadcza negatywnych skutków projektu lub konfliktu	wycofywanie międzynarodowych funduszy z kraju, który łamie prawa obywateli/ek	świadome naruszenie prawa prowadzącego do konfliktu (nieposłuszeństwo obywatelskie)
obecność międzynarodowych sił pokojowych na terenie konfliktu	sprawdzanie skąd pochodzą kupowane produkty	zorganizowanie zbiórki publicznej na ofiary konfliktu
głosowanie w wyborach lokalnych i krajowych na kandydatów/ki opowiadających się za rozwiązaniem konfliktu	start w wyborach lokalnych i krajowych z programem obejmującym pokojowe rozwiązanie konfliktu	całkowite odejście od gospodarki opartej na paliwach kopalnych
zaproszenie na wspólne spotkanie przedstawicieli/ek zwaśnionych stron	zorganizowanie negocjacji pokojowych z udziałem międzynarodowych mediatorów	rozmowa ze znajomą osobą na temat sytuacji konfliktowej i możliwych rozwiązań

SPEKTRUM ROZWIĄZAŃ

Jakiego konfliktu dotyczą proponowane rozwiązania?